

K některým problémům dělostřeleckého průzkumu

Plukovník Otakar Bartoň

Základním předpokladem pro účelné využití raketových jaderných úderů je včasné získání dostatečného množství hodnotných průzkumových údajů o nepřátelských objektech.

Průzkumu tedy připadá odpovědný úkol nepřetržitě a systematicky pátrat po nepřátelských cílech, shromažďovat o nich údaje, vyhodnocovat je, určovat stupeň nebezpečnosti cílů, popřípadě i navrhnout dobu a co nejvhodnější prostředek k jejich zničení.

Uvedené skutečnosti průkazně dokazují význam průzkumu v soudobé operaci i boji. Organizace i bojové použití prostředků průzkumu, jeho místo, úloha i řízení a provádění se proti dřívějšímu změnily a reprodukuji se na vyšší úrovni. Mnoho zásad již bylo hodnotně rozpracováno na úseku průzkumu, ovšem bylo by nerealné se domnívat, že jsme se již vypořádali beze zbytku se všemi vlivy, jež přivodily raketové zbraně i nová pomocná technika. Tak jak tyto se budou dále zdokonalovat, bude probíhat zákonitě i proces dalšího rozvoje průzkumu.

Předmětem zájmu tohoto článku je řešení některých problémů průzkumu z hlediska armádní operace se zvláštním zřetelem na dělostřelecký průzkum. Je tomu tak proto, že raketové zbraně taktického i operačně taktického dosahu, jimiž je vybaveno soudobé dělostřelectvo armády, se staly nejdůležitějším prvkem palebné síly vševojskového svazu.

Rozhodujícím kritériem hodnocení účinnosti průzkumu je především včasné získání přesných a úplných průzkumových údajů k zabezpečení maximálního účinku vlastních jaderných úderů v cíli. K tomu musí být zaměřena řídicí a organizátorská činnost všech příslušníků průzkumu, zvláště však v oddělení průzkumu vševojskového štábu a štábu raketových vojsk a dělostřelectva armády i spolupracující letecké operační skupiny. I když tyto zásady jsou obecně uznávány všemi veliteli, náčelníky i důstojníky průzkumu, setkává se jejich uskutečňování v praxi s některými překážkami a to jak po stránce organizační, tak i technického provádění. Vyplývají z toho, že dosud není ustálen a přijat nejdůležitější způsob realizace uvedeného požadavku.

V podstatě jde o zásadu, jež stanoví, že účinné a ekonomické využití jaderných úderů předpokládá jednotné řízení všech sil a prostředků průzkumu, centrální sběr, cílevědomou evidenci a komplexní vyhodnocování zpráv zvláště těch, jež mohou dát podklady pro vlastní úder.

Přitom úkol s konečnou platností centrálně řídit a komplexně vyhodnocovat průzkumové údaje o všech nepřátelských objektech vhodných pro jaderné údery připadá především vševojskovému štábu — jeho oddělení průzkumu.

Základním předpokladem k tomu, aby tento úkol mohl být úspěšně plněn, je dokonalé zvládnutí bojového použití veškeré vlastní průzkumové techniky, základních možností raketových prostředků i bojové techniky

protivníka, zvláště jeho prostředků jaderného napadení.

Šablonovitě a mechnické používání norem a takticko-technických dat při centrálním řízení průzkumu bez přihlídnutí ke konkrétní situaci a podmínkám, bez znalosti vhodných i nevhodných vlastností toho či onoho technického prostředku v celém jeho rozsahu vede k zužování a zjednodušování problémů. Např. průzkum prostředků jaderného napadení nelze zužovat jen na jejich odpalovací zařízení. Ba naopak, při znalostech technických možností zbraní jaderného napadení, je možno usměrňovat průzkum na nejdůležitější prvky jejich bojové sestavy, jejichž zničením dochází k vyřazení celé jednotky a tak i k efektivnímu využití palby. U dělostřeleckého oddílu Corporal stačí např. zjistit a zničit četu pro řízení střelby s radiolokačními stanicemi AN MPQ 7 a 25 a je znemožněna jakákoli palebná činnost tohoto oddílu.

Obdobně je tomu s komplexním vyhodnocováním zpráv, od kterých je požadováno, aby zabezpečily přesné a hodnověrné podklady k úderům s co nejlepším výsledkem.

Podrobnými údaji o cílech, hlavně určování jejich souřadnic, se zabývali dříve jen příslušníci dělostřeleckého průzkumu. Nyní je však třeba, aby totéž prováděli i důstojníci průzkumu vševojskových štábů a letectva i jejich průzkumné jednotky.

Úplná vyhodnocená zpráva např. o nepřátelském prostředku jaderného napadení by měla obsahovat — druh prostředku (cíle), jeho dobu zjištění, přesné umístění středu cíle (v topografických souřadnicích), jeho rozměry, bojovou sestavu s počtem odpalovacích zařízení a dále druh a umístění prostředků zabezpečujících dopravu střely na cíl (např. sklad,

montážní dílna, radiotechnické prostředky atd.), charakter ženiijního vybudování, nejvýhodnější dobu k úderu s uvedením stadia pohotovosti nepřátelského prostředku k napadení a je-li možno ráz terénu i povětrnosti v okolí cíle.

Je třeba si uvědomit, že vyhodnocování zpráv je vrchol průzkumové činnosti — je to vskutku umění. Jeho základním předpokladem k zabezpečení bojové činnosti raketových prostředků armády je, že zvláště příslušníci vševojskového a vzdušného průzkumu se seznámí s možnostmi a požadavky soudobého dělostřelectva a raketových vojsk a budou s to zajistit jejich činnost jak způsobem výcviku svých jednotek, tak i bojovou činností.

Zpráva předaná do štábu raketových vojsk a dělostřelectva bez udání souřadnic je ve většině případů málo platná a vyžaduje nezbytně organizaci další, nové průzkumové činnosti. Je sice pravda, že jednou z hlavních povinností dělostřeleckého průzkumu je provádět doplňkový průzkum, ale mnohdy dochází k plýtvání úsilí a k časovým ztrátám. Zkušenosti ze cvičení potvrdily, že provedení doplňkového průzkumu dělostřeleckým průzkumným letectvem zdrží provedení jaderného úderu v neoptimálnějších případech minimálně o 20—30 min.

Další důležitou podmínkou komplexního vyhodnocování zpráv je jejich centrální sběr. Ten lze zabezpečit jen na základě společné snahy všech příslušníků průzkumu za předpokladu, že budou ihned po zjištění zprávy předkládat svému nadřízenému štábu co nejpresnější a nejúplnější údaje, které jsou nezbytně nutné pro jeho činnost. To znamená však, uvědomíme-li si tento požadavek do důsledku, že není třeba a bylo by dokonce nesprávné předávat všechny zprávy.

Takovýto systém práce je naprosto neuskutečnitelný a takto prováděná centralizace vede jen ke zmatku a nakonec k nesplnění sledovaného cíle. Příčinu možno hledat v nejasnosti a nesprávné realizaci (centrálního řízení průzkumu a komplexního vyhodnocování zpráv) a dále i v tom, že raketové zbraně ovlivnily proti všem dřívějším zvyklostem vojenské umění „od shora“, tj. od nejvyššího stupně velení — dolů. A samozřejmě mnohé zásady platné na jednom stupni velení nebo dvou navzájem nelze uplatnit generálně do všech důsledků ve všech štábech.

V dělostřeleckých štábech po vyhodnocených zkušenostech nabytých při cvičeních *usměrňuje princip centralizace průzkumu* předpisem stanovený „řád rozboru“. Určuje, za jaký druh v závislosti na stupni velení — vzhledem k jeho vybavení palebnými prostředky, odpovídá ten či onen dělostřelecký štáb s konečnou platností jak co do rozboru, tak i využití zprávy. To zabezpečuje okamžitou informovanost a včasné využití zprávy, nezatežuje se zbytečně spojovací sítí a ve vyšších štábech nedochází k bezplánovité činnosti z nakupené přemíry zpráv, jež pak nelze efektivně využít. A nejen to, aby bylo možno zprávy seriózně vyhodnotit, vyžadoval by jejich větší počet i zvýšený stav pracovníků průzkumu, což jistě je v rozporu s požadavky na mobilnost a tím i bojeschopnost štábu.

Vyhodnocené poznatky z velitelsko-štábních operačních cvičení dále ukazují, že *centrální řízení průzkumu a komplexní vyhodnocování zpráv vyžaduje, aby štáb raketových vojsk a dělostřelectva armády* (jeho skupina pro řízení palby, jejíž součástí jsou i důstojníci dělostřeleckého průzkumu) měl těsnější sepectí s oddělením průzkumu vševojskového štábu a

toto též s leteckou operační skupinou. Tento požadavek vzhledem k nutnosti rozptýlení pracovišť štábu armády lze zabezpečit jedině přímým, nepřetržitým spojením buď pomocí telefonu či parafonu a v budoucnu pomocí televize. Uvedený způsob umožňuje, aby všechny potřebné a důležité zprávy uocházely cestou služební podřízenosti od příslušných jednotek a štábů na oddělení průzkumu štábu armády. Dále toto opatření umožňuje ekonomicky využít a usměrňovat hlavní průzkumné prostředky a síly, aby se netříštilo jejich úsilí, ovlivňovat přesnost průzkumových údajů a komplexně je vyhodnocovat bez ztrátových časů s cílem získat tak lepší kvalitu a větší pravděpodobnost k odhalení cílů, uskupení a zámyslu nepřitele. Tím je i zabezpečeno rychlé rozhodování vševojskového velitele a souběžná příprava palby raketových jednotek na konkrétní cíle.

Pokud jde o obsazení a vybavení *vlastního pracoviště a systému práce důstojníků dělostřeleckého průzkumu ve štábu raketových vojsk a dělostřelectva armády*, je třeba, aby v době vedení operace se podílelo v jedné směně na řízení průzkumu a vyhodnocování zpráv nejméně 4—5 důstojníků, z toho 1—2 styční důstojníci od dělostřeleckého průzkumného letectva. Funkční povinnosti směny lze rozdělit mezi jednotlivé pracovníky následovně — náčelník řídí průzkum, zabezpečuje potřebnou součinnost a vyhodnocuje zprávy; první důstojník odpovídá za sběr, evidenci, předávání zpráv, informaci podřízených štábů (a utajené velení z hlediska kódování zpráv); druhý důstojník odpovídá za vedení výkazové mapy a za spolupráci se skupinou pro řízení palby. Povinnosti styčných důstojníků dělostřeleckého průzkumného letectva je zabezpečit

nepřetržitě a pevně rádiové spojení s velitelským stanovištěm dělostřeleckého průzkumného leteckého pluku nebo příslušné letky a s osádkami plnicími úkol ve vzduchu a provádění dělostřeleckého vzdušného průzkumu podle požadavku náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva armády. Technické splnění těchto úkolů vyžaduje většinou, aby jeden z důstojníků obsluhoval dálkové ovládání rádiových stanic zabezpečujících spojení se štábem pluku (letky) a s osádkami a další spolupracoval s náčelníkem průzkumu. K tomu musí mít neustálý přehled o počtu vzletů a činnosti jednotlivých osádek, aby mohl se podílet na řešení a návrzích efektivního bojového použití dělostřeleckého průzkumného letectva.

Jakmile po provedení rozboru zprávy se zjistí, že vyhodnocený cíl je vhodným objektem pro jaderný úder, ohlásí to současně první důstojník oddělení průzkumu vševojskovému štábu a druhý důstojník skupině pro řízení palby s uvedením druhu cíle, doby jeho zjištění, souřadnic, rozměrů, charakteru ženíjního vybudování a popřípadě terénu v okolí cíle. Nejsou-li všechny parametry známy, navrhne současně náčelník průzkumu v případě potřeby okamžitý doplňkový průzkum nebo podle řešení skupiny pro řízení palby si vyžádá rozhodnutí k přípravě prověření výsledku úderu.

Nelze však připustit, aby důstojníci dělostřeleckého průzkumu nebyli ve své činnosti řízení a usměrňování. Vždyť o kvalitě výsledku úderu nerozhoduje jen co do formy a včas zpracovaný povel skupinou pro řízení palby, ale zničení cíle a to je především závislé na činnosti průzkumu.

Neopravňují si však činit nároky, že popsáním způsobem realizace centrálního řízení průzkumu i shromažďování a komplexního vyhodnocování

zpráv je vše jednoznačně beze zbytku vyřešeno. Možno namítnout, že zařazení části důstojníků průzkumu druhů vojsk, zvláště ze štábu raketových vojsk a dělostřelectva armády, letecké operační skupiny a popřípadě chemického i ženíjního vojska do oddělení průzkumu vševojskového štábu bylo by účelnější. Ba dokonce v souvislosti s doplňkovým průzkumem se též uvažovalo vytvořit v oddělení průzkumu štábu armády zvláštní skupinu, kde kromě určitého počtu kádrových příslušníků byli by i shora uvedení důstojníci druhů vojsk a dále i důstojníci raketových útvarů. Tento návrh je zdůvodňován krátkostí lhůt potřebných k provedení doplňkového průzkumu. Konkrétně je kalkulováno s časem 20–60 minut na doplňkový průzkum objektů taktického určení, jako např. jsou palebná postavení neřízených střel a s časem 1–1½ hodiny na doplňkový průzkum objektů operačního určení jako např. jsou palebná postavení některých řízených střel a startovací stanoviště bezpilotních prostředků jaderného napadení. Přitom je počítáno v těchto lhůtách jen s časem na stanovení úkolu, provedení průzkumu, zpracování jeho výsledků a předání údajů k provedení úderů.

Žádný z návrhů nelze nikdy, zvláště jde-li o názory spojené s řešením tak vážného problému, odmítat předem. Bude jistě účelné a prospěšné podrobit tento názor rozboru. Uvedu proto některá takticko-technická data, jež byla vydána zpravodajskou správou a jsou nutná k tomu, abychom mohli zmíněný návrh řešit.

Jak známo dělostřelecké rakety Honest John, houfnice ráže 203 mm a kanóny 280 mm po zaujetí palebného postavení potřebují k odpálení, mají-li vše připraveno, dobu do 15 minut; řízené střely Lacrosse, Corporal a Redstone do 30 minut. A v této době je

nutno nejen prověřit cíl, ale i vyhodnotit průzkumové údaje, ale navíc i přijmout řešení, zpracovat povel, předat jej palbě jednotce a tato se připravit k úderu.

Z uvedeného rozboru je zřejmé, že nelze čas prodlužovat. Čas pro efektivní využití palbě síly v soudobých podmínkách má nesmírný význam a stal se jedním z nejpálčivějších problémů práce štábů i velitelů. Dosavadní praxe nám však potvrzuje, že stále většina času je na všech velitelských stupních spotřebována na pracné získávání zpráv, na práci s mapou, na stále působící potíže zajišťování spojení a utajení velení a na zdlouhavou dokumentaci (evidenci) všech druhů. Samozřejmě pak nelze včas předložit hodnověrné zprávy a navrhnout i provést potřebný úder či palbu. A časové zpoždění může v mnoha případech znamenat, že výsledek úderu (palby) bude bezpředmětný, nehledě k tomu, k jaké značné škodě dojde, půjde-li o jaderný náboj. Co takovýto stav může mít za následek z hlediska cílů operace, zvláště v počátečním období války, jehož úspěch je nemyslitelný bez spolehlivého zničení prostředků jaderného napadení nepřítele dále zdůvodňovat, myslím není třeba.

Je sice pravda, že zavedením příslušné pomocné techniky lze v podstatě v budoucnu zvýšit produktivitu práce, zajistit co nejrychlejší, nejpřesnější a nepřetržitou informovanost, odstranit zbytečnou a namáhavou fyzickou i duševní práci. Ovšem je nutno vidět, že rovněž i palbě prostředky za tuto dobu doznají dalšího zkvalitnění svých časových norem. (Zprávy o využití počítačích strojů u Redstone nebo plánované zavedení řízených střel Pershing a Sergeant jsou toho důkazem.)

Nelze proto i při provádění doplňkového průzkumu zbraní jaderného

napadení ve většině případů uplatňovat strohou centralizaci, ba naopak provést co nejdříve úder. To lze uskutečnit jedině při realizaci návrhu, o kterém bylo pojednáno jako o prvním. A dovedeme-li důsledně do konce provedený rozbor, docházíme k závěru, že ten velitel-náčelník, který odpovídá za technické zplánování, přípravu a provedení úderu, zvláště na nepřátelské prostředky jaderného napadení, musí i disponovat potřebnými moderními, vysoce výkonnými silami a prostředky průzkumu. Tímto náčelníkem v závislosti na stanoveném řádu rozboru je náčelník raketových vojsk a dělostřelectva armády i divize. To znamená, že na vyšším operačním svazu by tomu nebylo obdobně. Vzhledem k tomu ale, že většina prostředků jaderného napadení nepřítele je rozmístěna do hloubky 30 km od předního okraje, spočívá hlavní tíha boje s těmito prostředky na dělostřelectvu a raketových prostředcích armády. Tuto skutečnost možno dále ještě více konkretizovat na základě vyhodnocení počtu jednotek jaderného napadení a jejich odpalovacích zařízení dislokovaných a přicházejících v úvahu k použití na norimberském operačním směru. Tu z jednotek jaderného napadení třídy „země-země“ by bylo nejméně 85 % umístěno do hloubky 30 km, což z celkového počtu všech hlavních a naváděcích zařízení představuje 80 %.

Jistě bude účelné zkoumat uvedený závěr z hlediska vybavení raketových vojsk a dělostřelectva silami a prostředky průzkumu (průzkumovou technikou), zvláště pokud jde o prostředky dělostřeleckého vzdušného průzkumu. Tyto v současné době jsou u nás jedním z nejvýkonnějších prostředků dělostřeleckého průzkumu. Zkušenosti nabyté při cvičeních jsou toho důkazem. Efektivnost osádek dvoumístných letounů dělostřeleckého

průzkumného letectva zabezpečuje za normálních podmínek letu ve dne dvěma lety zjistit s 90% jistotou jednu zbraň jaderného napadení v prostoru 50 km². Při tom střední chyba v určení souřadnic je 100 m. Tato přesnost plně stačí k provedení jaderného úderu raketovými prostředky taktického i operačně taktického dosahu.

Požadavky na dělostřelecký vzdušný průzkum se však zvyšují neustále jak co do hloubky a šířky, tak i co do objemu plněných úkolů. Tato skutečnost je v přímé závislosti na zvětšování rozmachu a na způsobu vedení operací a v neposlední řadě i na kvantitativním a kvalitativním růstu těchto prostředků u našeho možného nepřítele.

Dělostřelecké průzkumné letectvo s počty tak, jak je známe podle cvičné organizace nemůže stačit zvládnout všechny tyto úkoly. Potřeba vzletů pro jednu armádní operaci na základě provedených kalkulací v závislosti na počtu možných cílů, přidělených jaderných nábojů a výkonostních norem osádek představuje hodnotu jedné letky. Přitom je počítáno s využitím vzletů výlučně pro uskutečnění požadků náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva armády k zabezpečení plnění úkolů raketových jaderných zbraní.

Nelze ovšem opomíjet i tu skutečnost, že všechny palebné úkoly za boje s nepřátelskými prostředky jaderného napadení bez výjimky budou řešeny raketovými jadernými zbraněmi. I hlavníové dělostřelectvo, zvláště kanónové je nutné přibírat k tomuto úkolu, zvláště k ničení prostředků taktického dosahu jako jsou například jednotky 203mm houfnic, 280mm kanónů, dělostřeleckých raket Honest John a řízených střel Lacrosse nacházející se v palebném postavení a rovněž k ničení či umlčování jejich pro-

středků zabezpečujících palbu jako jsou například radiolokátory, rádiové dálkoměry apod. Hlavníové dělostřelectvo je schopné na tyto všechny prostředky zahájit rychlou a přesnou palbu s požadovaným výsledkem v cíli. A nejen to, hlavníové dělostřelectvo i nadále zůstává hlavním pozemním palebným prostředkem k zabezpečení bezprostředního doprovodu pěchoty i tanků a boje s nepřátelskými bateriemi a minometnými jednotkami. Ovšem k tomu, aby mohlo plnit uvedené úkoly a ničit spolehlivě cíle, musí mít rovněž o nich dostatek přesných zpráv. Současný manévrový způsob boje, probíhající za vysokých temp, vyžaduje i vysoce pohyblivé prostředky průzkumu, jež by byly s to zabezpečit bojovou činnost hlavníového dělostřelectva. K tomu lze s výhodou využít zvláště *vrtníky malého typu*. Z nich je možno s využitím pozorovacích přístrojů provádět průzkum a zjišťování cílů o dostatečné přesnosti do hloubky 10, maximálně 15 km od linie fronty. Tato vzdálenost je vyhovující vzhledem k dostřelu hlavníového dělostřelectva.

Podle provedených propočtů bylo by třeba, aby dělostřelectvo divize prvního sledu mělo bezprostředně k dispozici jeden vrtníkový roj. Je sice možné namítnout, že nelze všechny, a zvláště pečlivě maskované, prostředky jaderného napadení taktického dosahu a nepřátelské baterie i minomety zjistit v palebném postavení z vrtníku před zahájením palby. Ovšem právě za rychlých temp prostředky taktického dosahu a dělostřelectvo i minomety budou nuceny se často přemísťovat a právě tento okamžik umožňuje jejich snadné zjištění z vrtníku i z prostoru nad vlastním územím.

Z uvedeného vyplývá, že musí dojít k určité diferenciaci úkolů dělostřeleckého vzdušného průzkumu mezi dělo-

střelecké průzkumné letectvo a dělostřelecké průzkumné vrtulníkové jednotky.

Abychom nabyli o bojovém použití obou těchto prostředků ucelenou představu, věnujme ještě pozornost některým dalším otázkám, v první řadě pak otázkám spojení. Jak známo, *hlavním a vlastně jediným spojovacím prostředkem mezi štáby dělostřelectva a raketových vojsk armády a dělostřeleckého průzkumného leteckého pluku (letky) a spolupracujícími osádkami ve vzduchu je rádiové spojení.*

I když v poslední době došlo ke značnému zlepšení na úseku materiálního zabezpečení tohoto problému, nemůžeme být ještě s dosavadním stavem spokojeni. Jde v první řadě o zabezpečení předávání důležitých zpráv z letounu štábu raketových vojsk a dělostřelectva armády. Otázka času byla již rozebrána a nelze na ní nic změnit, takže nelze měnit technické možnosti VKV rádiových stanic, jimiž jsou vybaveny proudové letouny a nutnost plnění úkolů letem v přízemních a malých výškách vzhledem k možnostem nepřátelské protivzdušné obrany. Za těchto okolností je podle provedených zkoušek rádiové spojení osádky se zemí na větší vzdálenosti značně problematické. Možno je uskutečnit jediné za předpokladu, že osádka po zjištění důležité zprávy, kterou je třeba ihned předat, vystoupí za letu na svoji základnu, nebude-li ohrožována protivzdušnou obranou, do potřebné výšky (a předá pak zprávu). Určité zlepšení skýtalo by využití vrtulníkového „retrazlačního letounu“, který by v potřebné době létal ve střední výšce nad vlastním územím a zabezpečoval tak předávání důležitých a bezodkladných zpráv, například o zbraních jaderného napadení operačně taktického dosahu.

Dále k zabezpečení předávání zpráv mezi štábem raketových vojsk a dělo-

střelectva armády a dělostřeleckého průzkumného leteckého pluku či letky, působící ze samostatného letiště, je taktéž třeba organizovat spolehlivé rádiové spojení. Možno namítnout, že ne všechny zprávy vyžadují vždy okamžitého předání, ovšem nelze je předávat nějakým oklikovým spojením. O tom byla získána řada praktických zkušeností. Aby bylo možno konkrétně posoudit požadavek, je nutné uvést, že obsahem zpráv bude jednak vyžadování vzletů, které v případě naléhavosti úkolu je nutné okamžitě uskutečnit, a dále informace o situaci na bojišti k zabezpečení bojové činnosti dělostřeleckého průzkumného letectva a zprávy, jež budou získány z výsledku osádek a vyhodnocených snímků (např. o soustředění záloh v operační hloubce, o skladech apod.). Z uvedeného vyplývá nutnost, aby toto předávání zpráv bylo zabezpečováno v rádiovém směru výkonnými KV rádiovými stanicemi, jimiž je nutno vybavit jak štáb raketových vojsk a dělostřelectva armády, tak i štáb dělostřeleckého průzkumného leteckého pluku nebo letky, působící ze samostatného letiště.

Ze všech těchto otázek, řešících zabezpečení rádiového spojení v souvislosti s bojovou činností raketových vojsk a dělostřelectva armády, jasně se prosazuje nutnost, aby touto problematikou mimořádné odpovědnosti se zabývali příslušní důstojníci a spojovací náčelníci. Zdůrazňují to proto, poněvadž dosud na spojení s dělostřeleckým průzkumným letectvem bylo pohlíženo jako na snadný technický úkol, který spadá do povinnosti jen náčelníku spojení dělostřelectva a příslušných orgánů u jednotek pozemního zabezpečení navigace. V letošním roce organizační směrnice k rozkazu ministra národní obrany přikazují provádět spojovací nácviky mezi štábem dělostřelectva armády a dělostřeleckého průzkumného

leteckého pluku s cílem, aby příslušní důstojníci a obsluhy rádiových stanic získali potřebné praktické návyky a organizace spojení s dělostřeleckým průzkumným letectvem se stala nedílnou součástí dělostřeleckého vzdušného průzkumu, nebylo na ni pohlíženo jako na otázku ryze technického rázu a nebyla přenechávána k řešení jen výkonným orgánům. A jistě bylo by účelné, aby i příslušní důstojníci spojaři vševojskového štábu armády se seznámili důsledně s celou touto problematikou a získali tak vlastní konkrétní názory, neboť funkční náplň jejich práce to vyžaduje nutně.

Konečně se zavedením vrtulníků v divizním dělostřelectvu bude třeba řešit rádiové spojení s příslušnými štáby a palebnými jednotkami. Tyto otázky však jistě nebudou narážet na tak velké potíže.

Z dalších problémů, jež je nutno zlepšit, je *plánování, organizace a provádění bojové činnosti*, a to jak *vzdušného*, tak i *dělostřeleckého vzdušného průzkumu*. Mám na mysli zvláště zabezpečení boje s nepřátelskými prostředky jaderného napadení v počátečním období války v době prvního hromadného úderu. Jak známo, jaderné zbraně umožňují již v prvních hodinách války zasadit takové údery, že jejich výsledky se mohou rozhodujícím způsobem projevit na dalším průběhu války. Z těchto skutečností je třeba vycházet a náležitě si je uvědomit při řešení prvního hromadného obletu cílů. Vyžaduje to v prvé řadě konkrétní součinnost mezi orgány vševojskového a dělostřeleckého průzkumu, pokud jde o stanovení zadní hranice a pásu dělostřeleckého vzdušného průzkumu a přesné rozdělení úkolů mezi vzdušný a dělostřelecký vzdušný průzkum. Při tom je třeba postupovat od jednoho

objektu ke druhému v závislosti na rozboru terénu, možné činnosti nepřítele i počtu vyčleněných úderů a pečlivě vážit ekonomiku každého letu. Důsledné a odpovědné splnění tohoto úkolu vyžaduje uvědomit si též, že k úspěšnému boji se zbraněmi jaderného napadení nepřítele nelze zjišťovat jen tyto zbraně, ale i všechna ostatní zařízení a objekty, zabezpečující v celém komplexu dopravu náloží na cíl. Jsou to kromě známých a dříve uvedených cílů i příslušná velitelská stanoviště a letiště, a to nejen nosičů jaderných zbraní, ale i divizního letectva, jež provádí průzkum zvláště ve prospěch divizních prostředků jaderného napadení.

Výsledek dohovoru je nutně podrobně a důsledně rozpracovat v plánech průzkumu s uvedením konkrétních úkolů pro každou jednotlivou osádku a smluveného hesla, na které bude vzlet proveden a výzvu z pohotovosti číslo 1 vzhledem k tomu, že od kvality prvního hromadného obletu cílů bude záviset v mnoha případech i výsledek našich úderů a tím i další úspěch první operace počátečního období války. Nelze se proto spoléhat na nějakou improvizaci, ale plány průzkumu neustále tak, jak to vyžaduje situace, upřesňovat a jednotlivé požadavky předávat plynule osádkám k provedení potřebné předběžné přípravy.

Bylo již uvedeno, že kvalita našich úderů je závislá od množství a přesnosti zpráv. V souvislosti s tím byl zdůrazněn požadavek, aby i osádky vzdušného průzkumu převzaly některé metody výcviku dělostřeleckého průzkumného letectva. Jedná se v podstatě o určování souřadnic, jež nelze však provádět podle map měřítka 200 000 a menšího. K tomu je nutné používat nových topografických map měřítka 1:100 000. Tyto mapy vydané na podzim v roce 1960 lze s výhodou využívat k určování souřadnic, neboť poskytují

pro tento účel dobrý přehled o celkové situaci terénu, který zobrazují podle stavu z doby do roku 1957. Toto nelze tvrdit o mapách prozatímního vydání (do roku 1953), jež nejsou dostatečně čerstvé a ve shodě se skutečností v terénu.

Splnění tohoto požadavku je však ztěžováno osádce jednomístného proudového letounu, což kromě jiného znova potvrzuje nutnost, aby letouny, začleněné u jednotek vzdušného průzkumu, o dělostřeleckém ani nemluvě, byly zvláště pro provádění taktického průzkumu dvoumístné. Nemíním a nejsem ani oprávněn k tomu, abych provedl výpočet všech vlastností, jež by měl mít speciální průzkumný letoun. Ovšem z hlediska potřeb raketových vojsk armády je nutné, aby bojový dolet letounu byl na vzdálenost 200 km od linie fronty; letoun byl schopen plnit úkoly i za ztížených podmínek letu a kromě fotografických přístrojů, umožňujících pořizovat snímky i v noci a k měřickému (fotogrammetrickému) zpracování byl vybaven potřebnými palubními zbraněmi nejen ku své obraně, ale i s možností ničit účinně nejzranitelnější objekty jaderných prostředků. Napadení palubními zbraněmi sice není cílem činnosti průzkumných letounů, ale účelnost napadení je na místě v případě, kdy možno očekávat okamžité provedení nepřátelského úderu.

V další, poslední, stati článku obraťme pozornost k některým otázkám dělostřeleckého technického průzkumu. Soudobé zásady použití dělostřelectva a raketových prostředků a s tím související změny, z nichž o některých bylo pojednáno, vedly i k přehodnocení názorů na bojové použití a tím i organizaci a výzbroj útvarů a jednotek dělostřeleckého technického průzkumu.

Přitom zůstává plně v platnosti zásada, že *dělostřelectvo na jakémkoli stupni musí mít ty průzkumné prostředky, které potřebuje ke splnění svých palubních úkolů*. To nám konečně potvrzuje i provedený rozbor, pojednávající o průzkumu zbraní jaderného napadení. Naše cvičná organizace zabezpečuje v zásadě uvedený požadavek. Přesto však nové teoretické poznatky a závěry i zkušenosti, vyhodnocené z operačních cvičení, si vynucují některé další menší změny, jejichž realizace v zájmu bojeschopnosti je na místě.

V prvé řadě se jedná o *dorešení otázek dělostřeleckého povětrnostního průzkumu*.

Použití zbraní hromadného ničení je zvláště závislé na vlivu podnebí a počasí a samozřejmě i přesnost palby raketových prostředků. Tu se nejedná ani tak o znalost dlouhodobé předpovědi budoucího počasí, jako spíše současného stavu; to jest znalost potřebných veličin ovzduší z prostoru a doby těsně před odpálením rakety. Na raketu působí povětrnostní situace hlavně při vzletu, kdy její rychlost je menší, nežli při letu na sestupném oblouku (zvláště u balistických raket). Ovšem i znalost krátkodobé prognózy počasí v souvislosti s použitím raketových jaderných zbraní jak z hlediska jejich technických možností, tak i z hlediska úderu samotného, má své opodstatnění.

U vševojskové armády mohou v podstatě všechny uvedené požadavky zabezpečit letecká a dělostřelecká povětrnostní služba. Prvá, zvláště pokud jde o prognózu počasí, a druhá pokud jde o bezprostřední znalosti veličin ovzduší v přesně ohraničeném prostoru a časové lhůtě. Jde nyní o to, aby mezi oběma těmito službami byla vyřešena účelná součinnost a organizace činnosti. Rozebereme tuto otázku z hlediska dělostřelecké povětrnostní služby.

V průzkumných dělostřeleckých oddílech (mimo jiné dělostřelecké útvary) jsou začleněny dvě povětrnostní rádiové sondážní stanice, schopné provádět potřebná měření, sestavovat a vysílat požadované zprávy k zabezpečení přípravy přesné palby hlavního dělostřelectva, popřípadě i raketových vojsk a k zvýšení přesnosti souřadnic cílů, určených zvukoměrným průzkumem.

Tyto zprávy jsou vysílány podle určitého, předem stanoveného, hodinového řádu v závislosti na stálosti počasí. Vzhledem k tomu, že vševojsková armáda působí v širokém pásmu a divize vedou bojovou činnost ve značných vzdálenostech jedna od druhé, je nutné s ohledem na tempo operace, okruh platnosti povětrnostní zprávy (v závislosti na konfiguraci terénu maximálně do 30—40 km od místa měření) a časové možnosti jejího sestavení při komplexním výškovém sondování ovzduší, mít v průzkumném dělostřeleckém oddílu armády 3 povětrnostní stanice. Tak bude zabezpečeno, zvláště na směru rozhodující činnosti, plynulé dodávání povětrnostních zpráv nejen z hlediska jejich prostorové, ale i časové platnosti. Doposud byly povětrnostní stanice začleněny ve velitelské baterii. Přitom ve štábu dělostřelectva armády není k plánování řízení a provádění povětrnostního průzkumu žádný specialista. Jeví se proto účelným, aby v průzkumném dělostřeleckém oddíle byla organizována povětrnostní baterie, jejíž velitel by v době míru řídil výcvik obsluh jednotlivých stanic (u průzk. děl. oddílu) a v době operace, kdy stanice pracují každá samostatně, řídil jejich činnost i veškerou dělostřeleckou povětrnostní službu ve štábu dělostřelectva a raketových vojsk armády. Tímto opatřením bude zajištěna plynulost a nepřetržitost činnosti všech prostředků dělostřeleckého povětrnostního průzkumu i součinnost s leteckou povětrnostní

službou, zvláště z hlediska výměny zpráv (prostřednictvím letecké operační skupiny spolupracující s armádou). Dělostřelecká povětrnostní služba svými zprávami z prostorů jednotlivých stanic, umístěných blíže k frontě, může přispět letecké k lepšímu poznání povětrnostní situace, zvláště nepříznivých jevů a k zabezpečení činnosti vrtulníků a spojovacích letounů a letecká povětrnostní služba dělostřelecké bude předávat zprávy o prognóze počasí, zvláště pokud jde o jeho nenadálé změny a nepříznivé vlivy k zabezpečení bojové činnosti soudobého dělostřelectva. Organizovat dělostřelecké povětrnostní stanice u dělostřelectva každého vševojskového svazku (např. v průzkumné dělostřelecké baterii) by však bylo neúčelné a není proto na místě. Konečně bude třeba revidovat i dosavadní způsob sestavování a vysílání jednotlivých povětrnostních zpráv v tom smyslu, že je třeba tyto sloučit vhodně v jednotný předem smluvený a všem zájemcům srozumitelný systém, jenž zkrátí dobu vysílání a ztíží tak i využívání zpráv nepřítelem. Z uvedeného vyplývá, že štáb dělostřelectva a raketových vojsk armády se musí zabývat v podstatě daleko více nežli dříve organizací, řízením a plánováním činnosti dělostřelecké povětrnostní služby.

Dále v důsledku nasycenosti bojiště elektronickými přístroji se stávají protiradiotechnická opatření jedním z důležitých prvků bojového zabezpečení. Tento stav vyžaduje nyní a současně stav technického rozvoje umožňuje, aby do dělostřeleckých průzkumných baterií vševojskových svazků byly začleněny *výkonné radiolokační zaměřovače*, schopné pomocí počítačích přístrojů rychle určovat všechny nezbytné nutné parametry o nepřátelských radiolokátorech. Přitom by nebylo správné vyřadit radiolokační zaměřovače z průzkumných dělostřeleckých oddílů, kte-

ré na základě praktických zkoušek při rozvinutí na výhodných základnách ve větší hloubce vlastního území (kolem 10 km od linie fronty) jsou s to získávat údaje vhodné z hlediska potřeb štábu dělostřelectva armády.

Těmito opatřeními bude mít dělostřelectvo možnost se podílet účinněji nejen na průzkumu, ale zvláště na ničení radiolokátorů nepřítele, sloužících k průzkumu pohyblivých pozemních cílů, radiolokátorů k sledování střelby dělostřeleckých raket typu Honest John, hlavněového a atomového dělostřelectva a podle možností daných terénem a situací i řízených střel typu Corporal a blízkých naváděcích stano-
višť bombardovacího letectva i radiolokátorů jednotek protiletadlového dělostřelectva a protiletadlových řízených střel.

Význam palebné síly byl již zdůrazněn a bylo též uvedeno, že jejím jádrem jsou raketové jaderné zbraně. Přesto i v budoucnu bude palebná síla souhrnem různých palebných prostředků. I když podíl raketových zbraní bude stále narůstat, nelze reálně předpokládat, že by se staly jediným vše řešícím prostředkem palebné síly. Ji bude nadále kromě letectva účinně reprezentovat i hlavněové dělostřelectvo. Tato tendence je prosazována i u našeho možného protivníka. Podle zpráv z odborného vojenského tisku i američtí vojenští teoretikové zdůrazňují, že ani v budoucnu neztratí dělostřelectvo svůj význam. Konečně markantním důkazem toho je počet hlavní tak zvané pentomické divize a nově reorganizované jednotypové divize armády USA. Na tyto organizaci jsou v současné době přeměňovány pěší divize 7. armády, dislokované v NSR. Počet děl ráže 105 a 155 mm se zvyšuje z 60 u pentomické divize na 75 u jednotypové a minometů na 128.

Uvedl jsem celý tento problém podrobněji proto, aby těmito skutečnostmi byla zdůvodněna *potřeba jednotek zvukoměrného průzkumu*, o jejichž oprávněnosti se mnohdy pochybuje. Je sice pravda, že stávající zvukoměrné prostředky svými technickými možnostmi nezabezpečují účinně, zvláště za vysokých temp operace, bojovou činnost dělostřelectva, ovšem na druhé straně nelze jednoznačně tvrdit, že je nelze využít, nehledě k tomu, že jejich vyřazením nemá dělostřelectvo motostřelecké divize v současné době žádný prostředek k zabezpečení boje s nepřátelským dělostřelectvem. A při zavedení vrtulníků nemohou tyto plnit úspěšně uvedený úkol za ztížené viditelnosti (například v mlze či v noci). Nejsou s to, pokud jde o hlavněové dělostřelectvo, to provádět ani radiolokátory. Přitom, i když jsou perspektivním prostředkem, je nutno si uvědomit, že jejich činnost v důsledku vysílání elektromagnetických vln je snadno zjištělná. Naproti tomu zvukoměrné přístroje jsou z tohoto hlediska pasivní a i pro své malé rozměry těžko zjištělné. Je však třeba, aby byly nahrazeny výkonnější technikou, dosahující bojovou pohotovost v krátké lhůtě. Možnost přenosu zvuku pomocí rádia nasvědčuje obrát k podstatnému zlepšení.

Konečně platí zásada, že jen na základě činnosti dvou nezávisle na sobě působících průzkumných prostředků lze získat hodnověrné a přesné zprávy. A boj s nepřátelskými dělostřeleckými bateriemi i minometnými jednotkami to vyžaduje beze sporu. Vzhledem ke všem uvedeným důvodům mám za to, že místo a úloha zvukoměrného průzkumu u dělostřelectva motostřelecké divize je naprosto oprávněná.

V závěru článku chtěl bych stručně zdůraznit některé myšlenky, jež jsem se pokusil vysvětlit podle svých názorů. Přitom mojí snahou bylo, aby naplň

článku se stala jedním z podnětů, jež by prospěly k dalšímu zlepšení našeho průzkumu. Podotýkám, že jsem se zaměřil na stav, který je možno řešit s průzkumovou technikou, jež je k dispozici a jejíž zkvalitnění i lepší využití

nevyžaduje rozsáhlá opatření z hlediska vývoje. Rozpracovat perspektivní rozvoj průzkumové techniky by vyžadovalo podstatné rozšíření článku. To, myslím, by nebylo — vzhledem k jeho poslání, jež jsem si vytkl — účelné.

1. *Rozpracování nových rysů operací je provázáno bojem o názorovou jednotu i na úseku průzkumu, zvláště pokud jde o systém jeho řízení, plánování, vyhodnocování zpráv a organizaci jednotek. Některé nesprávné názory, s nimiž se mnohdy setkáváme, vyplývají z nedůsledného posuzování problematiky průzkumu. Příčinu možno hledat i v slabé teoretické připravenosti. Zvýšení technických znalostí zaměřené na hluboké a všestranné poznání nové techniky vlastní i nepříteli je jedním z hlavních prostředků k zlepšení.*

2. *Řada obtíží pramení z rozporů, do nichž se dostává tendence strohé centralizace průzkumu s požadavkem a nutností rychle získat, vyhodnotit a využít zprávy. Důkazem toho je například úspěšné zabezpečení boje s nepřátelskými prostředky jaderného napadení, jež nutno ničit po jejich zjištění ve lhůtách takřka minotového řádu.*

3. *V soudobých operacích jedním z rozhodujících faktorů je palebná síla. V její prospěch musí být organizována a řízena i součinnost. Uvedenou zásadu je nutno správně aplikovat i po linii průzkumu. Musíme tedy skoncovat s formálně správnými zhodnoceními nepříteli, jež postrádají předběžných rozborů, výpočtů a objektivního posouzení, zaměřeného zvláště k zabezpečení palebné síly.*

4. *Je třeba využívat každé příležitosti k praktickému ověřování nových průzkumových prostředků, zásad organizace a řízení průzkumu. V mírových podmínkách je možné prověřovat teoretické závěry a získávat další poznatky pouze na cvičeních, zejména zkušebních, jejichž podmínky nutno co nejvíce přibližovat, pokud je to možné, válečným. A na takováto cvičení je třeba přibírat průzkumové síly a prostředky v maximálním počtu a zabezpečit jejich činnost náležitým značkováním nepříteli.*

5. *Jeden ze závěrů vojenské vědy stanoví, že význam průzkumu v soudobé operaci i boji vzrostl; tato skutečnost vyžaduje i zvýšenou odpovědnost jeho orgánů.*